

EÜS kannab riigivärve

1870. aasta algul tulid kokku neli eesti soost Tartu Ülikooli tudengit: Andreas Kurrikoff, Hugo Treffner, Heinrich Rosenthal ja Martin Wühner.

Sooviks oli asutada kogu, "kus nemad teine teist tundma õpiksid, teine teist läbirääkimiste ja hää nõu kinnitaksivad ja ühes oma rahva kõige kaunima vana lauluga, Kalevipojast, tutvaks saada püüaksivad".

Eesti keele kõnelemine oli kohustuslik

Nii sündis Eesti Üliõpilaste Selts (EÜS). Esimesel koosolekul, mis toimus vana kalendri järgi 26. märtsil samal aastal, osalesid peale ülalnimetatute ka Jakob Hurt, sel ajal Tartu kroonugümnaasiumi õpetaja, Wilhelm Eisenschmidt, Tartu Peetri koguduse õpetaja, Johann Voldemar Jannsen, Eesti Postimehe toimetaja ja Gustav Treffner, Hugo Treffneri vend. Esimestel kooskäimistel loeti "Kalevipoega" – seetõttu on EÜS-i esimest tegevusperioodi tihtilugu nimetatud ka "Kalevipoja õhtuteks".

Kuigi üksikuid eestlasi õppis Tartu Ülikoolis juba 19. sajandi esimesel poolel, tähendas ülikoolihariduseni jõudmine tolleaegse eestlase jaoks paratamatult ka saksastumist. Rohkem või vähem saksastunud olid ka EÜS-i asutajad kuni sajandivahetuseni — miks muidu oli eesti keele rääkimine EÜS-is algusaastatel mitte loomulik, vaid sunduslik.

Esimestel aastatel ei olnud EÜS vaid üliõpilasorganisatsioon — osalesid ju üritustel ka mitmed isikud, kellel puudus üldse kokkupuude ülikooliga.

1874. aastaks oli EÜS siiski üliõpilasorganisatsioonina enam-vähem välja kujunenud, võeti vastu põhikiri ja hakati pidama korralisi koosolekuid, milles üldkultuuriliste ja "eesti asja" puudutavate küsimuste kõrval üha rohkem arutati ka kitsalt üliõpilaselu puudutavaid probleeme. EÜS-i juriidiline staatus oli aga 1870. aastatel ebamäärane — organisatsioon ei olnud kuskil registreeritud.

1881. aastal otsustati EÜS-i baasil asutada korporatsioon. Ehkki tolleaegne eesti avalik arvamus käsitles baltisaksa korporatsioone kui enam-vähem kurja juurt, ei olnud eesti üliõpilaste organisatsiooni võrdväärne eksistents teistsuguses vormis sel ajal lihtsalt võimalik.

Nii valiti eestseisus, muudeti põhikirja, võeti vapp, värvideks valiti 1881. aasta septembris toimunud koosolekul sini-must-valge ja nimeks Vironia.

Tolleaegne Tartu üliõpilaskonna kõrgeim organ, baltisaksa korporatsioonide eestseisusest koosnev *Chargiertenconvent* keeldus aga Vironiat korporatsioonina tunnustamast. Ametliku põhjusena nimetati mõnede, peaasjalikult just juurdevõetud liik-

EÜS-i lipu 50. aastapäeva tähistamine Otepää kirikus 1934. aastal.

EÜS-I ARHIIV

mete vähest väarikust, tegelikult põhjuseks on peetud ka mõnede EÜS-i liikmete liigset rahvuspoliitilist aktiivsust ja baltisaksa korporatsioonide soovimatust rahvuslikku korporatsiooni tunnustada.

1883. aasta veebruaris registreeris tolleaegne Tartu Ülikooli rektor E. von Wahl Eesti Üliõpilaste Seltsi Tartu Ülikooli juures. 1884. aasta 4. juunil (ukj) pühitseti EÜS-i sini-must-valge lipp Otepää kirikus. Ehkki värvid olid valitud juba kolm aastat varem, tähistatakse just seda kuupäeva sini-must-valge lipu aastapäevana.

Ainus värvidega üliõpilasselts

1890. aastal otsustati teha teine katse korporatsioonina tunnustatud saada. Värvid jäid samaks, nimeks valiti aga seekord Viljandimaale, põlluviljale (liikmete talupoeglikku päritolu sümboliseerivana) ja viljakusele viitav *Fraternitas Viliensis*. Seekord saadi kinnitus küll *Chargiertenconventilt*, kuid alanud venestuse tõttu oli ülikooli juhtkond uute korporatsioonide asutamise vastu. Nii tegutsebki EÜS alates 1890. aastast lõplikult seltsina, kuna aga vapp ja värvid jäid seltsile, siis ainsa üliõpilasseltsina, millel on värvid.

Et 1890. aastani ei olnud EÜS-i värvid Tartu üliõpilaskonna poolt tunnustatud ja venestusaegne üliõpilasmundri statuut värvide kandmist ette ei näinud, alates 1920. aastatest on aga sini-must-valge puhul tegemist ka riigivärvidega, ei ole EÜS värve kunagi avalikult kandnud. Alates 1933. aastast on avalik värvikandmine lubatud vaid üksikutel päevadel. Nendeks päevadeks on EÜS-i aastapäev (7. aprill), vilistlaspäev (tavaliselt novembri viimane või detsembri nädalavahetus), Eesti Vabariigi aastapäev, Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli aastapäev (1. detsember) ja volbriöö (30. aprill–1. mai).

KARL WILHELMSON